

Sygn. akt I UK 399/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 marca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania M. Ś.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 4 marca 2020 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 16 maja 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

**oddala skargę kasacyjną i odmawia radcy prawnemu M. K.
przyznania kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z
urzędu skarżącemu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
wyrokiem z dnia 16 maja 2018 r. oddalił apelację wnioskodawcy M. Ś. od wyroku
Sądu Okręgowego w K. z dnia 23 lutego 2017 r. oddalającego jego odwołanie od

decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z dnia 19 maja 2015 r. odmawiającej przyznania mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

W sprawie tej ustalono, że wnioskodawca (ur. 12 sierpnia 1953 r.) złożył w dniu 26 listopada 2014 r. wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Orzeczeniem z dnia 8 kwietnia 2015 r. lekarz orzecznik ZUS ustalił, że wnioskodawca jest częściowo niezdolny do pracy do 31 marca 2018 r. Orzeczenie tej samej treści wydała komisja lekarska ZUS w dniu 15 maja 2015 r. W okresie od 17 lipca 1984 r. do 31 grudnia 1985 r. wnioskodawca był oddelegowany przez Przedsiębiorstwo Eksportu Usług Technicznych „E.” do pracy do B.. W okresie od 2 stycznia 1986 r. do 10 lutego 1986 r. wykorzystywał urlop po zakończeniu pracy na budowie eksportowej. Następnie pracę „po eksporcie” podjął od 27 lutego 1986 r. Pracował do 31 października 1997 r., a do 21 kwietnia 1998 r. pobierał zasiłek chorobowy po ustaniu zatrudnienia. Następnie Od 6 maja do 5 listopada 1998 r. pobierał zasiłek dla bezrobotnych. Łącznie wykazał 29 lat, 1 miesiąc i 28 dni okresów składkowych oraz 9 miesięcy i 12 dni okresów nieskładkowych.

Decyzją z dnia 4 grudnia 2012 r. organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z powodu powstania niezdolności do pracy po upływie 18 miesięcy od ustania okresów wymienionych w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach oraz ze względu na brak wymaganego 5-letniego stażu okresów składkowych i nieskładkowych w dziesięcioleciu przed powstaniem niezdolności do pracy lub przed złożeniem wniosku o rentę. Datą powstania częściowej niezdolności do pracy została ustalona przez organ rentowy na 5 listopada 2012 r. Kolejną decyzją z 17 stycznia 2013 r., wydaną po przywróceniu terminu do wniesienia sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS, ponownie odmówiono wnioskodawcy prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z powodu niespełnienia przesłanek z art. 57 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o emeryturach i rentach. Data powstania częściowej niezdolności do pracy została ustalona na dzień 5 listopada 2012 r. Wcześniej Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 9 października 2014 r. (VII U (...)) oddalił jego odwołania od decyzji ZUS z 4 grudnia 2012 r. i 17 stycznia 2013 r., ustalających datę powstania niezdolności do pracy w oparciu o opinię biegłego lekarza kardiologa - internisty na dzień 29

sierpnia 2012 r. a następnie Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 16 grudnia 2015 r. oddalił jego apelację.

W tak ustalonym stanie faktycznym sprawy Sąd Okręgowy uznał, iż odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie. Mając na uwadze art. 57 w związku z art. 58 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53 ze zm., powoływana jako ustawa o emeryturach i rentach) Sąd ten podkreślił, że wnioskodawca nie legitymuje się wymaganym 5-letnim okresem składkowym i nieskładkowym w dziesięcioleciu poprzedzającym datę powstania niezdolności do pracy (od 29 sierpnia 2002 r. do 28 sierpnia 2012 r.), ani w dziesięcioleciu poprzedzającym złożenie wniosku o rentę (od 26 listopada 2004 r. do 25 listopada 2014 r.), zwracając uwagę, że był on zatrudniony do 31 października 1997 r., a w dniu 5 listopada 1998 r. zakończył pobieranie zasiłku dla bezrobotnych. Bez wpływu na treść decyzji organu rentowego pozostawał okres sprawowania przez wnioskodawcę opieki nad matką, ponieważ okresy nieskładkowe uwzględnia się z ograniczeniem do 1/3 wykazanych okresów składkowych (art. 5 ust. 2 powoływanej ustawy).

Ponadto do wnioskodawcy nie miało zastosowania zwolnienie z art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach, ponieważ nie udowodnił 30 lat okresów składkowych, ani nie jest całkowicie niezdolny do pracy. Organ rentowy prawidłowo nie zaliczył wnioskodawcy do stażu pracy okresu od 1 stycznia do 26 lutego 1986 r., ponieważ Przedsiębiorstwo Eksportu Usług Technicznych „E.” potwierdziło w świadectwie pracy okres zatrudnienia do 31 grudnia 1985 r., natomiast w spornym okresie od 1 stycznia do 26 lutego 1986 r. wnioskodawca korzystał z urlopu bezpłatnego w T. S.A. Okres urlopu tzw. dewizowego (po zakończeniu pracy na budowie eksportowej) przedłużał okres urlopu bezpłatnego u pracodawcy macierzystego i nie podlegał wliczeniu do stażu pracy ani jako okres składkowy, ani nieskładkowy. Ponadto nawet doliczenie tego okresu nie uzupełniłoby stażu składkowego do wymaganych ustawą 30 lat. Dodatkowo niezdolność do pracy wnioskodawcy powstała 29 sierpnia 2012 r., a zatem po upływie 18 miesięcy od ustania okresów wymienionych w art. 57 ust. 1 pkt 3 cytowanej ustawy. W konsekwencji wnioskodawca nie wypełnił warunków z art. 57 ust. 1 pkt 2 w związku

z art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach, przeto niecelowe było badanie, czy po 5 listopada 2012 r. stał się całkowicie niezdolny do pracy.

Także Sąd drugiej instancji nie miał wątpliwości, że wnioskodawca nie zrealizował dwóch istotnych przesłanek nabycia prawa do świadczenia rentowego z pkt 2 i pkt 3 ust. 1 art. 57 ustawy o emeryturach i rentach. Odnosząc się do warunku z art. 57 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 58 ust. 1 pkt 5 tej ustawy uznał, że w dziesięcioleciu poprzedzającym datę złożenia wniosku o rentę (tj. od 26 listopada 2004 r. do 25 listopada 2014 r.), ani w dziesięcioleciu poprzedzającym datę powstania niezdolności do pracy (tj. od 29 sierpnia 2002 r. do 28 sierpnia 2012 r.) wnioskodawca nie udowodnił wymaganego pięcioletniego okresu składkowego lub nieskładkowego. Ponadto stwierdzona u niego częściowa niezdolność do pracy od 29 sierpnia 2012 r. nie powstała w okresach ubezpieczenia ani najpóźniej w ciągu 18 miesięcy od okresów wymienionych w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy, skoro ostatni tytuł ubezpieczenia wnioskodawcy ustał z dniem 5 listopada 1998 r., a po tej dacie nie pozostawał już w stosunku pracy ani nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu z innego tytułu.

Odnosząc się do zarzutu nieprzeprowadzenia przez Sąd pierwszej instancji postępowania dowodowego w celu ustalenia daty powstania u wnioskodawcy niezdolności do pracy, Sąd odwoławczy wskazał, że w dniu 9 października 2014 r. zapadł wyrok w sprawie VII U (...), którym Sąd Okręgowy w K. oddalił odwołania wnioskodawcy od decyzji ZUS z dnia 4 grudnia 2012 r. oraz z dnia 17 stycznia 2013 r., odmawiających mu prawa do renty z tytułu niezdolności. W tym postępowaniu był uznany za częściowo niezdolnego do pracy zarobkowej od dnia 29 sierpnia 2012 r. do 30 listopada 2014 r., co jednakże nie uzasadniało przyznania mu spornego świadczenia rentowego, ponieważ stwierdzona wówczas na podstawie opinii biegłego lekarza sądowego niezdolność do pracy powstała po upływie 18 miesięcy od ustania ostatniego tytułu ubezpieczenia, a ponadto wnioskodawca nie udowodnił pięcioletniego stażu ubezpieczeniowego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed złożeniem wniosku o to świadczenie, jak również przed powstaniem niezdolności do pracy. Wywiedziona od powyższego wyroku apelacja została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 16 grudnia 2015 r. Dlatego ze względu na powagę rzeczy osądzonej niewątpliwym w

przedmiotowej sprawie było związanie w zakresie daty powstania u wnioskodawcy częściowej niezdolności do pracy ustaleniami prawomocnego wyroku w sprawie o sygn. akt VII U (...), wykluczające możliwość ponownego zajmowania się datą powstania u niego niezdolności do pracy, czy ewentualnym powstaniem całkowitej niezdolności do pracy przed 23 września 2011 r. Nawet gdyby przeprowadzone w spornym zakresie postępowanie dowodowe uzasadniało uznanie wnioskodawcy za osobę całkowicie niezdolną do pracy, to i tak przesłanka ta nie stanowiła wyłącznego (jedyne) warunku nabycia prawa do świadczenia rentowego. Zgodnie bowiem z art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach prawo do renty nabywa osoba, która nie tylko jest całkowicie niezdolna do pracy i udowodniła okres składkowy i nieskładkowy wynoszący dla mężczyzny 25 lat, ale również legitymuje się pięcioletnim okresem ubezpieczenia w dziesięcioleciu przed powstaniem niezdolności do pracy lub przed złożeniem wniosku o rentę. Innymi słowy, nawet w przypadku uznania wnioskodawcy za osobę całkowicie niezdolną do pracy, który wykazał 29 lat, 11 miesięcy i 10 dni okresów składkowych i nieskładkowych, nie spełniłby warunku z art. 57 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 58 ustawy, bo nie miałby pięcioletniego okresu ubezpieczenia w dziesięcioleciu przed powstaniem niezdolności do pracy lub przed złożeniem wniosku o rentę, ani nie posiada co najmniej 30-letniego okresu składkowego, zwalniającego z tego wymogu. Ponadto brak możliwości ustalenia całkowitej niezdolności do pracy przed 23 września 2011 r. i stosowania przepisów obowiązujących przed tą datą, ponieważ ta okoliczność (data powstania niezdolności do pracy) została prawomocnie przesądzona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 16 grudnia 2015 r., III AUa (...).

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił naruszenie: art. 57 ust. 1 w związku z art. 58 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach przez niewłaściwe zastosowanie, a także art. 365 § 1 i art. 366 k.p.c., przez bezpodstawne przyjęcie, że prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w K. (VII U (...)) korzysta z powagi rzeczy osądzonej i wiąże co do braku istnienia u wnioskodawcy niezdolności do pracy do 29 sierpnia 2012 r., podczas gdy moc wiążąca tego orzeczenia dotyczy tylko ustalenia dnia powstania częściowej niezdolności do pracy z przyczyn kardiologicznych (co wskazuje opinia

biegłego), nie dotyczy zaś całkowitej niezdolności do pracy wynikającej z zaświadczenia z 9 marca 1989 r. Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jako oczywiście uzasadnionej oraz uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi, z pozostawieniem mu rozstrzygnięcia o kosztach procesu i kosztach zastępstwa procesowego. Pełnomocnik skarżącego wniósł o przyznanie mu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie od skarżącego na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się bezpodstawna i bezzasadna już dlatego, że została oparta na zaświadczeniu Obwodowej Komisji Lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia z 9 marca 1989 r. o zaliczeniu innej niż skarżący osoby (M. Ś.) do pierwszej grupy inwalidów od listopada 1988 r. (k. 11 akt rentowych), która zmarła 10 sierpnia 2005 r. (akt zgonu - k. 12 a.r.). W konsekwencji autor skargi kasacyjnej bezzasadnie lub w niezwyfikowanym zamiarze o naturze *dolus malus* usiłował wprowadzić w błąd Sąd Najwyższy, jakoby wystąpiły okoliczności umożliwiające lub wymagające ponownego zweryfikowania daty ustalonej na 29 sierpnia 2012 r. częściowej niezdolności do pracy z przyczyn kardiologicznych, która powstała po upływie 18 miesięcy od ostatniego okresu ubezpieczenia, o którym mowa w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej, i została potwierdzona w wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 9 października 2014 r., VII U (...) (k. 53) i oddalającym apelację wnioskodawcy wyroku Sądu drugiej instancji z dnia 16 grudnia 2015 r., III AUa (...) (k. 156). Ten prawomocny wyrok korzysta z powagi rzeczy osadzonej co do daty powstania częściowej niezdolności do pracy skarżącego, który ponadto bezzasadnie twierdził, że jest całkowicie niezdolny do pracy na podstawie wydanego na inną osobę orzeczenia komisji lekarskiej ZUS.

Według miarodajnych ustaleń zaskarżonego wyroku (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) ostatni tytuł ubezpieczenia skarżącego ustał z dniem 5 listopada 1998 r., a po tej dacie nie pozostawał już w stosunku pracy ani nie podlegał ubezpieczeniom społecznym z innego tytułu, przeto w okresie ostatniego dziesięciolecia przed dniem złożenia kolejnego wniosku o sporne świadczenie rentowe skarżący nie legitymował się wymaganym 5-letnim okresem ubezpieczenia w dziesięcioleciu przed dniem powstania ustalonej niezdolności do pracy, choćby udowodnił co najmniej 25 letni okres składkowy, przy którym nie jest wymagane powstanie choćby częściowej niezdolności do pracy w ciągu 18 miesięcy od ustania ostatniego okresu ubezpieczenia (art. 57 ust. 2 ustawy emerytalnej). Nie było jakiegokolwiek uzasadnienia do przyznania skarżącemu spornej renty na podstawach kasacyjnego zaskarżenia, w tym do uwzględnienia zaświadczenia o całkowitej niezdolności do pracy innej osoby (M. Ś.) i to na gruncie niepodważonego ustalenia, że skarżący M. Ś. nie udowodnił co najmniej 30 letniego okresu składkowego zawsze wymaganego w myśl art. 58 ust. 2 w związku z ust. 4 ustawy emerytalnej wtedy, gdy nie spełnił warunku posiadania wymaganego 5 letniego stażu ubezpieczeniowego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed złożeniem kolejnego wniosku rentowego (art. 58 ust. 2 tej ustawy).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy wyrokował jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., odmawiając pełnomocnikowi urzędu przyznania kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym ze względu na brak obligatoryjnego oświadczenia, że żądane koszty nie zostały opłacone w całości lub w części, a także ze względu na niesprawdzone i nieprawdziwe kasacyjne twierdzenie o potrzebie ustalenia rzekomo całkowitej niezdolności do pracy skarżącego na podstawie orzeczenia OKIZ z 9 marca 1989 r., które było wystawione na inną osobę (M. Ś.).